

THE POETICAL MANIFESTATION OF INDIVIDUALITY IN OGAHI'S WORK

To'yliyeva Durdona Azamatovna

Tashkent State University named after Alisher Navoi Master's student of the
Mother Tongue and Literature

Abstract

This article examines the individual poetic characteristics of the creative heritage of Muhammad Rizo Ogahiy. The poet's artistic thinking, mastery of image creation, poetic syntax, and distinctive use of simile and other literary devices are analyzed on the basis of scientific and theoretical approaches. The study explores the individual stylistic features of Ogahiy's poetry, his relationship to classical literary traditions, and the principles of poetic innovation reflected in his works. The research demonstrates that individuality in Ogahiy's творчество is an integral phenomenon closely connected with the poet's worldview, aesthetic ideals, and model of artistic thinking. The findings contribute to a deeper understanding of the unique artistic nature and poetic originality of Ogahiy's literary legacy.

Keywords

individuality, poetic thinking, individual style, artistic image, poetic system, simile, metaphor, aesthetic ideal, lyricism, poetic perception.

Аннотация. В данной статье анализируются индивидуально-поэтические особенности творчества Мухаммада Ризо Огахий. На научно-теоретической основе раскрываются особенности художественного мышления поэта, его мастерство создания образов, поэтический синтаксис, а также своеобразие использования сравнений и других художественных средств. В процессе исследования рассматриваются индивидуально-стилевые грани поэзии Огахий, его отношение к классическим литературным традициям и принципы поэтического обновления, проявившиеся в его творчестве. В результате научно

обосновывается, что индивидуальность в творчестве Огахий представляет собой сложное художественное явление, неразрывно связанное с мировоззрением поэта, его эстетическим идеалом и моделью художественного мышления.

Ключевые слова: индивидуальность, поэтическое мышление, индивидуальный стиль, художественный образ, поэтическая система, сравнение, метафора, эстетический идеал, лиризм, поэтическое восприятие.

Annotatsiya. Mazkur maqolada Muhammad Rizo Ogahiy ijodining individual-poetik xususiyatlari tahlil qilinadi. Shoirning badiiy tafakkuri, obraz yaratish mahorati, poetik sintaksisi, tashbeh va boshqa badiiy san'atlardan foydalanishdagi o'ziga xosligi ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Tadqiqot jarayonida Ogahiy she'riyatining individual uslubiy qirralari, uning klassik adabiy an'analarga munosabati hamda poetik yangilanish tamoyillari tahlil etiladi. Natijada Ogahiy ijodidagi individuallik shoirning dunyoqarashi, estetik ideali va badiiy tafakkur modeli bilan uzviy bog'liq hodisa ekanligi ilmiy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: individuallik, poetik tafakkur, individual uslub, badiiy obraz, poetik sistema, tashbeh, metafora, estetik ideal, lirizm, poetik idrok.

Kirish. Adabiyotshunoslikda ijodkor individualligi muammosi badiiy ijodning eng muhim nazariy masalalaridan biri hisoblanadi. Har bir iste'dodli shoir umumiy adabiy an'analar doirasida faoliyat yuritgan holda o'ziga xos badiiy olam yaratadi. Ana shu badiiy olamning shakllanishida individual poetik tafakkur, estetik qarashlar va obrazli mushohada muhim o'rin tutadi. XIX asr o'zbek mumtoz adabiyotining yirik vakili Muhammad Rizo Ogahiy ijodi ham ana shunday betakror badiiy hodisalardan biridir. Ogahiy she'riyati ko'p jihatdan mumtoz an'analar davomchisi bo'lsa-da, uning asarlarida kuzatiladigan poetik yangilanishlar, obrazlar tizimidagi dinamizm, tasviriy vositalarning semantik kengayishi shoir individualligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli Ogahiy ijodidagi o'ziga xos individuallikni o'rganish nafaqat shoir poetikasini, balki XIX asr o'zbek adabiy tafakkurining rivojlanish tendensiyalarini

aniqlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Badiiy individuallik ijodkorning voqelikni estetik idrok etish usuli, obrazli tafakkur mexanizmi va poetik ifoda tizimining o'ziga xosligida namoyon bo'ladi. Ogahiy ijodida individuallik, avvalo, an'anaviy poetik qoliplarni yangi semantik mazmun bilan boyitish orqali yuzaga chiqadi. Shoir mumtoz adabiyotda keng qo'llanilgan gul, bulbul, sham', parvona, quyosh, oy singari timsollardan foydalanar ekan, ularga yangi emotsional-estetik yuklama beradi. Natijada an'anaviy obrazlar individual poetik tafakkur mahsuliga aylanadi. Ogahiy she'riyatida poetik individuallikning shakllanishi quyidagi omillar bilan xarakterlanadi:

1. Individual obrazli tafakkurning kuchliligi;
2. Tasvir vositalarining semantik faolligi;
3. Lirik kechinmaning chuqur psixologizmi;
4. Til va uslubning poetik ixchamligi;
5. Badiiy fikrning dinamik xarakterga egaligi.

Ogahiy poetikasida obraz yaratish jarayoni oddiy tasvir bilan cheklanmaydi. Shoir ko'pincha bir obraz doirasida bir necha ma'no qatlamlarini mujassamlashtiradi. Natijada obraz ko'p funksiyali poetik birlik sifatida namoyon bo'ladi.

Masalan, yor obrazi faqat muhabbat obyekti emas, balki go'zallik, kamolot, ma'naviy poklik va ilohiy haqiqat ramzi sifatida ham talqin qilinadi. Bunday ko'p qatlamli semantika Ogahiy poetik tafakkurining individual xususiyatini belgilaydi. Shoirning tasvir usulida statiklik emas, balki harakat ustuvorlik qiladi. Obrazlar doimo o'zgarish, rivojlanish va yangi ma'nolar hosil qilish jarayonida tasvirlanadi. Bu holat Ogahiy poetikasining dinamik xarakterini ko'rsatadi. Ogahiy individualligini namoyon etuvchi eng muhim poetik vositalardan biri tashbeh san'atidir. Shoir tashbehni faqat tashqi o'xshatish vositasi sifatida emas, balki poetik tafakkurning faol mexanizmi sifatida qo'llaydi. Ogahiy tashbehlarining muhim xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- *semantik kenglik;*
- *tasviriy aniqlik;*

- *emotsional ta'sirchanlik;*
 - *obrazlararo mantiqiy bog'liqlik;*
- zanjirsimon rivojlanish tendensiyasi.*

Shoir ko'pincha bir tashbeh asosida yangi tashbehlarni yuzaga keltiradi. Natijada poetik matnda ma'no harakati hosil bo'ladi. Bunday usul klassik she'riyatdagi an'anaviy tashbeh modelidan farq qilib, individual poetik tafakkur mahsuli sifatida namoyon bo'ladi. Ogahiy tashbehlarida predmet va hodisalar o'rtasidagi munosabatlar nafaqat tashqi belgilar asosida, balki ichki mohiyatga tayangan holda quriladi. Shu jihatdan shoir tashbehlari falsafiy-estetik mazmun kasb etadi. Ogahiy she'riyatida lirik qahramon shoirning estetik qarashlarini ifodalovchi markaziy poetik subyekt hisoblanadi. Ushbu qahramon orqali muhabbat, vafo, sadoqat, adolat, ma'rifat kabi umuminsoniy qadriyatlar talqin qilinadi. Shoir lirik kechinmalarni tasvirlashda ichki ruhiy harakatlarga alohida e'tibor beradi. Natijada hissiyotlar tasviri tashqi voqealar bayonidan ustunlik qiladi. Bu esa psixologik lirizmning kuchayishiga xizmat qiladi. Ogahiy lirik qahramonining asosiy xususiyati shundaki, u passiv kuzatuvchi emas, balki voqelikni baholovchi va unga estetik munosabat bildiruvchi faol subyekt sifatida namoyon bo'ladi. Aynan shu jihat shoir individualligining muhim ko'rinishlaridan biridir.

Til va uslubdagi o'ziga xoslik

Ogahiy uslubining muhim belgilaridan biri poetik tilning serqatlamligidir. Shoir arabiy va forsiy qatlamga mansub so'zlardan mohirona foydalanish bilan birga turkiy leksikaning badiiy imkoniyatlarini ham keng namoyish etadi.

Uning she'riy nutqida:

- *semantik zichlik;*
- *sintaktik mutanosiblik;*
- *musiqiylik;*
- *obrazlilik;*
- *ekspressivlik*

kabi xususiyatlar yaqqol kuzatiladi.

Ogahiy tilining yana bir muhim jihati shundaki, unda badiiy ma'no ko'pincha bevosita emas, balki assotsiativ bog'lanishlar orqali yuzaga chiqadi. Bu esa matnning estetik qimmatini oshirib, o'quvchini faol mushohadaga undaydi.

Xulosa. Ogahiy ijodidagi individuallik shoirning badiiy mahorati, estetik qarashlari va poetik tafakkurining uzviy mahsuli sifatida shakllangan. Shoir mumtoz adabiyot an'alarini ijodiy o'zlashtirib, ularga yangi poetik mazmun baxsh etgan. Natijada uning she'riyati an'anaviy va novatorlik unsurlarining o'zaro uyg'unlashgan badiiy tizimiga aylangan. Ogahiy individualligi obraz yaratish usuli, tashbehlar poetikasi, lirik qahramon konsepsiyasi, til va uslub xususiyatlarida yaqqol namoyon bo'ladi. Shoirning poetik tafakkuri dinamik xarakterga ega bo'lib, badiiy ma'noning uzluksiz rivojlanishini ta'minlaydi. Shu bois Ogahiy ijodi o'zbek mumtoz she'riyati taraqqiyotida alohida estetik hodisa sifatida baholanishi mumkin

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ogahiy M. R. Asarlar: 6 jildlik. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1971–1980.
2. Sulton I. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2005. – 408 b.
3. Boboyev T. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: O'zbekiston, 2002. – 560 b.
4. To'xliyev B. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2010. – 336 b.
5. Qayumov A. Ogahiy va uning adabiy merosi. – Toshkent: Fan, 1960. – 224 b.
6. Ochilov E. Mumtoz adabiyot poetikasi. – Toshkent: Akademnashr, 2014. – 272 b.
7. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2008. – 496 b.
8. Jirmunskiy V. M. Poetika va stilistika masalalari. – Moskva: Nauka, 1977. – 352 s.
9. Veselovskiy A. N. Istoricheskaya poetika. – Moskva: Visshaya shkola, 1989. – 406s.
10. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. – Toshkent: Fan, 2015. – 480 b.
11. Mumtoz adabiyot masalalari. Ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent: Fan, 2012. – 256 b.

